چێژی خوێندنەوە دەروازەیەك بۆ ئاشنابوون بەکتێب … ڕانی/سەدیق سەعید ڕواندزی

ئەزموونی خوێندنەوەی خوێنەران چەند لە ئاستی ستایل و کرداردا لە یەکتری جیاوازبێت، دواجار هەموویان لەو خاڵەدا یەکدەگرنەوە کە ئەویش چێژ بینینە لە خوێندنەوەی کتێب. چێژێك کە مرۆڤ ناتوانێت گوزارشتێکی ڕاستە قینەی بە زمان لێ بکات، مەگەر خۆی خوێنەری کتێب و لە نێو دنیای کتێب نەبێت. بڕوا ناکەم لە ژیانی مرۆڤەکاندا، بە تایبەتیش لە کۆمەڵگا ڕۆژهەڵاتییەکاندا، هیچ نێوەندو ئۆرگانێکی پەروەردەیی و کۆمەڵایەتی، هێندەی کتێب مرۆڤ فێری پەروەردەکردن وزانست و مەعریفە بکەن.

نێوەندەکانی خوێندن لە کوردستاندا، تاکی خاوەن بڕوانامە بەرهەم دەهێنن، بەڵام تاکی بیرکەرەوەو خوێنەر دروست ناکەن. ئەمە دەلالەتە لەوەی کە پەروەردە و فێرکردن بە گشتی لە نێو ئێمەدا، ڕۆڵێکی ئەوتۆیان لە بە کولتووریکردنی خوێنەوە و ئاشنا بوونی مرۆڤ بە کتێب نەبینیوە. لێرەوەش زۆر بە ئاسانی درك بەوە دەکەین کە قوتابییانی زانکۆو پەیمانگاکانیش، لەو توێژانە نین کە دەخوێننەوە. ئەوەی سەرو کاری لەگەڵ کتێب و دنیای خوێنەوە هەبێت، دەزانێت کە کتێب چ بە خشش و سەرمایەکی مرۆیی گەورەیە کە مرۆڤەکان فێری چییەتی و چۆنییەتی ژیان و ڕامان و بیرکردنەوە دەکات. ئێمە میللەتێکین بەداخەوە ناخوێنینیەوە، بۆیە زۆربەی کێشە مەعریفی و هوشیارییەکانی کۆمەڵگا، ڕەنگدانەوەی نەبوونی ئەو پاشخانە کولتوورییەیە کە سەرچاوەکەی لە خوێنەوە دروست دەبێت.

بۆیە چەند هەوڵی بە کولتووریکردنی خوێنەوە و ناسینی دنیای کتێب بدەین، ئەوەندەی تر لە داهێنانەکان و پێشکەوتنەکان نزیك دەبینەوە. کتێبی(چێژی خوێندنەوە) هەوڵێکە بۆ ناساندن وگوزارشتکردن لە پەیوەندی نێوان مرۆڤ و کتێب. ئەم کتێبە، ئەزموونی چواردە نووسەر لە بارەی ڕامان و گوزارشتکردن لە کتێب و خوێندنەوە لە خۆدەگرێت. ئەگەرچی دیدگای هەریەك لەونووسەرانە لە بارەی کتێبەوە جیان لە یەکتری، بەڵام دەکرێ بڵێین دواجار هەموو ئەو دیدگایانە بە ڕوانێنێکی هاوبەش و جێگیردەگەن لە بارەی کتێبەوە کە دەکرێ لە چەند لایەنێکەوە پوختییان بکەینەوە.

بە بڕوای هەموو ئەو نووسەرانە، ئەگەرچی لە ڕووی تەمەن و زەمەنی

ئاشنابوون بە کتێب جیاوازیی لە نێوانیان هەیە، بەڵام هەموویان کۆکن لەسەر ئەوەی کە دوای ئاشنابوون وپەیوەندییان لە گەڵ کتێب، بوونەتە کەسیەتیەکی دیکە. بەدەربڕینێکی تر،دەکرێ بڵێین کتێب یەکێکە لەو ئامرازانەی کە ستایلی ژیانی مرۆڤ دەگۆڕێت. لە دیارترین سیماکانی ئەو گۆڕانکاریەش، بیرکردنەوە و تێڕوانینی جیاوازە بۆ ژیان و دەوروبەر.کتێب وا لە مرۆڤ دەکات بە شێوەیەکی دیکە دنیا ببینێت.

جیاوازتر لەوانەی ناخوێننەوە، بیر بکاتەوە و سەرنجی هەبێت. بە بڕوای هەریەك لەو نووسەرانە، کتێب بۆ ئەوان کردنەوەی دەرگایەکی دیکەی جیاوازبووە بە ڕووی ژیاندا بەدەر لەوهەموو دەرگا کلاسیکییانەی ژیان کە مرۆڤەکانی تر پێیەوە ڕاهاتوون. ئەو نووسەرانە، باس لەوە دەکەن کە ئەوان لە دوای ئاشنابوونییان بە دنیای فراوانی کتێب،بوونەتە بوونەوەرێکی دیکە.

ئەگەرچی مەرج نییە کتێب مرۆڤێکی سوپەرمانی دروست بکات، بەڵام بێگومان، دەیکاتە کەسیەتیەکی جیاواز لەوەی بەرلە ناسینی کتێب هەبووە.چونکە کتێب خەیاڵ و بینینی مرۆڤ لەبەردەم دنیادا فراوانتر و ئاسۆی بیرکردنەوەی گەورەتر دەکات.کتێب سەرچاوەی زانین و مەعریفەیە، دەشێ مرۆڤ لە هەر کتێبێکدا، بە زانستێکی نوێ و هوشیارییەکی نوێ بگات. خاڵێکی دیکە، کە دیدگای بە شێکی زۆری ئەو نووسەرانە هاوڕان لە سەری ئەویش ئەوەیە، کە ڕەنگە هەموو کتێبێك وەك سەرچاوەی زانست و داهێنان و خزمەت بە مرۆڤایەتی سەیرنەکەین.

بە بڕوای بە شێکی زۆر لەو نووسەرانە، دەشێ بەشێك لە کتێبەکان، ژەهرێك بن بۆ بیری خوێنەرو لێیەوە مرۆڤەکان فێری دەمارگیری و ڕەگەزپەرستی و دۆگمایی بێت. دەکرێ بەشێك لە کتێبەکان، وەك سەرچاوەی دروستبوونی ئاشووب و کێشەی گەورە ببینین کە هزری مرۆڤ بەرەو داخراویی و دۆگمایی دەبەن و کتێب وەك هەوڵێك بۆ تاریككردنی دنیا دەبینن.

بۆیە دەبێ لە هەڵبژاردنی کتێبەکاندا، خوێنەر هوشیارو بیر کراوە بێت و ئەگەر بەرکتێبێکی لەو جۆرەش کەوت، ئەوا نابێت خوێنەر لە ڕووی هزرییەوە بکەوێتە ژێر کاریگەریەتی. ئەمڕۆ بە شێگی زۆری کتێبەکان، بە جۆرێك لە جۆرەکان، هەڵگری گوتارێکی دەمارگیری و پێپێلستینە و هزری مرۆڤ بە بیری توندڕۆیی و ڕەتکردنەوە بارگاویدەکەن.

بۆیە نابێ هەموو کتیبێك وەك سەرچاوەی هوشیاریی و کرانەوە و بیری نوێ ببینین.بەپێچەوانەوە دەشێ بەشێك لە کتێبەکان تونێلێکی تاریك بە سەر هزری خوێنەردا بکەنەوە کە دواجار کتێب لە بری ئەوەی ببێتە هۆکارێك بۆ بینینێکی دیکە و پێشکەوتنێکی دیکە، ئەوا هزری قەتیس

دەکات. بۆیە نابێت بڕوامان وابێت ئیدی کتێب بەگشتی فریادرەسێکە و سەرتاپای بوون و ژیانمان بۆ شێوەیەکی دیکە دەگۆڕێت. بێگومان کتێب فێری بینینێکی دیکەمان دەکات، بەڵام هەموو کتێبێك نا. چونکە نابێ ئەوەمان بیر بچێت کە ڕەفتارو کردەوەی توند□□ی و دەمارگیری، ڕەنگدانەوەی هزرەکەن.
بەومانایەی دەشێ کتێب مر□ق ف□ری بیرێکی توندڕەو تاریك بکات،کە دواجار ژیان وێرانتربکات. وەك ئەوەی گرووپە توندڕەوەکان باوەڕیان پێیە. خاڵێکی دیکە هەر پەیوەست بە خوێنەوە ئەوەیە، کە ئەگەرچی سۆسیال میدیا و پێشکەوتنە خێراکانی سەردەم و میدیای ئەلکترۆنی بەگشتی، کاریگەریەتی لە سەرخوێنەوە و کتێب هەبووە، بەڵام دواجار چێژی هیچ خوێنەوەیەك ناگات بەو چێژەی کە خوێنەر کتێبێك بە دەستەوە دەگرێت ودەیخوێنێتەوە. هەرگیز شێوەکانی دیکەی خوێننەوە لە میدیای ئەلکترۆنیدا،وەك کتێب چێژو هەستێکی تایبەت بە خوێنەرنابەخشن.

بە تایبەتیش بۆ خوێنەرانێك، کە زەمەنێکی درێژە بە کتێبەوە ئاشنان و خوێنەوە بەشێکی سەرەکی پێداویستییە هزرییەکانی ژیانیانە. ئەم کتێبە دەکرێ وەك دەروازەیەك بۆچێژو بینینی کتێب، وەك سەرچاوەی زانست و هوشیاری مرۆڤەکان ببینین. کە تیایدا کەسانێك هەر تەنها پەیوەندی خۆیان بەکتێبەوە باس ناکەن، بەڵکو ئەو دنیا شاراوەو جیهانە نوێیەش بە خوێنەر دەناسێنن، کە لە پەراوێزی ئاشنابوونیان بە کتێبەوە پێی گەیشتوون. ئاخرهیچ شتێك وەکو کتێب، مرۆڤ لە ڕەگەوە ناگۆڕێت و نایکاتە کەسێکی جیاوازترلەوانی تر. هیوادارم ئەوانەی تائێستا ناخوێننەوە و کتێبییان نەناسیوە، ئەو گەوهەرە بەهادارە بناسن، کەدڵنیام هەرگیز لە ناسینی بە درێژایی ژیانیان پەشیمان نابنەوە..

ڕانانی/سەدیق سەعید ڕواندزی

*ناوی کتێب/چێژی خوێندنەوە/ ئامادەکردنی(شاخەوان سدیق) بڵاوکراوەی هەفتەنامەی هاووڵاتی_سلێمانی 2019.